

"Hem de onları hayrette bırakan tevehhümleridir ki, imkân-ı zâtî, yakîn-i ilmîye münafidir. O halde yakîniye olan ulûm-u âdiyede tereddüt ettiklerinden, lâ edrîlere yaklaşıyor..." İzahı nasıldır?

"Hem de onları hayrette bırakan tevehhümleridir ki, imkân-ı zâtî, yakîn-i ilmîye münafidir. O halde yakîniye olan ulûm-u âdiyede tereddüt ettiklerinden, lâ edrîlere yaklaşıyorlar. Hattâ utanmıyorlar ki, mesleklerinde lâzım gelir: Van Denizi, Sübhan Dağı gibi bedihî şeylerde tereddüt edilsin. Zira onların mesleğince mümkündür, Van Denizi düşâb ve Sübhan Dağı da şekerle örtülmüş bala inkılâp etsin."(1)

İmkan-ı Zati: Bir şeyin zatında mümkün olma haline denir. Mesela elma, armuda dönüşerek armut olabilir, bu zatında mümkündür. Van Gölü pekmez denizi olabilir. Bu da zatında mümkündür. Yani Allah dilerse bunları bu şekle çevirebilir anlamındadır.

Yakin-i İlmî: Bir şeyin deliller ve ilim ile sabit olan haline denir. Mesela, şu an Van Gölü sularla kaplıdır. Van Gölü'nün sularla kaplı olduğuna dair yüzlerce delil vardır ve ilmen sabittir. O zaman bize düşen Van Gölü'nün sularla kaplı olduğunu kabul etmektir. Aksini ispat eden bir delil ve ilim olmadıkça, Van Gölü sularla kaplıdır.

La edri: Kainatta hiçbir şey bilinemez ve anlaşılabilir deyip her şeyi inkar eden bir felsefi ekoldür. Agnostisizm, yani bilinemezliği savunan ekol de bu ekole yakındır. Bunlara göre hakikatler hiçbir zaman bilinemez. Risale-i Nur'daki (Sofestai) ifadesi ile Sûfestaiyelik yani kainatı ve kainattaki nizamı inkar eden bir batıl mezheptir.

Şimdi birtakım şüpheli ve hasta nazarlı adamlar çıkıp diyorlar: Van Gölü zatı itibari ile pekmez olabilir. O halde ne malum şimdi pekmez olmasın deyip, delil ve ilimle sabit olan "sularla kaplı olma" manasını inkar ediyorlar. Bu ölçüyü her şeye tatbik ettikleri için, dünyada ilim ve delil ile sabit olan her şey ters yüz olup şüphe içine düşüyor. O zaman kainatta hakikat ve nizam namına hiçbir şey kalmıyor.

Ankara'ya gidecek yolcu, ya "Ankara'da deprem olup battıysa?" deyip işinden vazgeçiyor. Balıkçı, "Ya Van Gölü pekmez oldu ve yerin dibine battıysa." deyip balığa çıkmıyor vs... Yani kainatta sabit bir bilimsellik kalmıyor, her şey karma karışık bir vaziyet alıyor.

İmkan-ı zati yakın-i ilmiyeye zıttır, ifadesine gelince: Bir şeyin zatında mümkün olması, o şeyin yakini olarak da öyle olduğu anlamına gelmez. Bu yüzden delil ve ilimden neşet etmeyen ihtimal ve imkanların yakini ve bilimsel bir değeri yoktur.

(1) bk. [Muhakemat, Birinci Makale \(Unsuru'l-Hakikat\), On İkinci Mukaddime.](#)

İlgili ders videosu için tıklayınız:

- [Prof. Dr. Şadi Eren, Muhakemat Dersleri \(23. Bölüm\).](#)